

Savinova sprehajalna pot

1. SAVINOVA HIŠA (ŠLANDROV TRG 25)
2. HAUSENBICHLERJEVA HIŠA (ŠLANDROV TRG 33)
3. PIKLOVA HIŠA (SAVINJSKA CESTA 12)
4. KOVAČIJA ZOTEL (SAVINJSKA CESTA 14)
5. CERKEV SV. NIKOLAJA Z OBRAMBNIH STOLPOM
6. BERGMANNOVA VILA (UL. SAVINJSKA ČETE 4)
7. NEKDANJA PIVOVARNA (PEČNIKOVA ULICA 10)
8. ŽELEZNIŠKA POSTAJA (HMELIJARSKA ULICA 4)
9. ŠOLA (UL. IVANKE URANJEK 6)
10. SAVINJSKA POSOJILNICA (HMELIJARSKA ULICA 3)
11. ROBLEKOVA VILA (ŠLANDROV TRG 6)
12. LORBERJEVA HIŠA (ŠLANDROV TRG 1)
13. KUKČEVA HIŠA (ŠLANDROV TRG 22)

1. SAVINOVA HIŠA

(Fiderik Širca - Risto Savin, 1859–1948)

Stavba je bila zgrajena leta 1669 in predstavlja redki primer kakovostne, celovito ohranjene renesančne arhitekture s prvotno tlorisno zasnovo in križno-grebenastimi oboki ter portali.

Tu se je rodil slovenski skladatelj in generalmajor Fiderik Širca - Risto Savin (1859 - 1948).

Friderik Širca je leta 1878 vstopil v vojaško službo pri topništvu cesarsko-kraljeve vojske Habsburške monarhije. Njegova vojaška kariera je trajala več kot 38 let; pričel jo je kot podporočnik leta 1879 in končal kot generalmajor leta 1918. Kot skladatelj z umetniških imenom Risto Savin je skladal od leta 1891 do svoje pozne starosti. V njegovem opusu so samospevi, odrska dela, komorne, zborovske, klavirske in orkestralne skladbe. Risto Savin spada med najizrazitejše skladateljske like slovenske glasbene moderne konec 19. in v začetku 20. stoletja. Njegovo delo obsega več kot 46 opusov.

Hiša je urejena kot kulturni center s skladateljevo spominsko sobo in galerijami.

2. HAUSENBICHLERJEVA HIŠA

(Janez Hausenbichler, 1838–1896)

V njej se je rodil in živel Janez Hausenbichler, žalski narodnjak, hmeljar in politik. Po njegovi zaslugi se je 6. septembra 1868 v Žalcu odvijal II. slovenski tabor. Bil je med prvimi hmeljarji v Savinjski dolini. Leta 1882 je v knjižici izdal "Nauk o hmeljariji", v kateri je zbral znanje o gojenju hmelja. Kot vsestranski gospodarstvenik je v Žalcu ustanovil Savinjsko posojilnico in prostovoljno gasilsko društvo, sodeloval je pri regulaciji Savinje in bil v letih 1888 - 1894 tudi trški župan. Zavzel se je za slovensko uradovanje v občinski upravi in aktivno sodeloval pri postavitvi železniške postaje v Žalcu ob gradnji savinjske železnice. V hiši je nekaj časa delovala čitalnica.

3. PIKLOVA HIŠA

Izmed vseh gostiln in prenočišč, ki so jih posamezne gostilne v Žalcu nudile popotnikom, je bil najimenoitnejši hotel Pikel s kavarno. V hmeljski sezoni so v njem stanovali najbolj imenitni

hmeljski trgovci z vsega sveta. Prvotno je bil hotel last Franca Viranta, ki pa je leta 1908 gospodarsko propadel. Celotno posest s hotelom vred je od banke odkupila družina Pikel. Hotel so odprli leta 1920, kavarno pa ob prezidavi leta 1927 in je bila odprta sedem let. Hotel je slovel po dobri kuhinji in kavarni daleč naokoli. Svoja vrata je zaprl leta 1948.

V stavbi deluje danes SKB banka.

4. KOVAČIJA ZOTEL

Jedro stavbe z ohranjeno križno-grebenasto obokano vhodno vežo in kletjo je iz 16. stoletja. Današnja podoba je stavba dobila leta 1840. Hiša je nekoč stala pred trškimi vrati.

V času od leta 1580 do 1600 je bila v njej protestantska molilnica, zato se ta del hiše še danes imenuje Lutrova kapelica. Istočasno je v njej delovala protestantska šola. Po letu 1752 je služila kot trški špital. Zaradi prostorske stiske se je med leti 1808 in 1829 tu odvijal tudi šolski pouk. Od leta 1802, ko je hišo kupila družina Zotel, do danes je v njej kovačnica z ohranjenim prvotnim kovaškim ognjiščem.

5. ŽUPNIJSKA CERKEV SV. NIKOLAJA Z OBRAMBNIH STOLPOM

Žalska župnija je obstajala že leta 1173, cerkev pa se prvič omenja leta 1260. Prvotno romansko cerkev so obnovili konec 15. stoletja po turških obleganjih. O njeni podobi lahko le ugibamo, komaj kaj več vemo o njeni gotski naslednici.

V drugi polovici 17. stoletja so k cerkvi prizidali kapelo sv. Lucije, leta 1670 pa je dobila na severni strani nov, bogato členjen kamnit portal, ki je zdaj vzidan v severni zvonikovi steni. V 18. stoletju so cerkev barokizirali, jo leta 1903 podrli ter na njenem mestu v letih 1903 - 1906 po načrtih arhitekta H. Pascherja pozidali današnjo stavbo v neorenesančnem slogu.

Notranjost je leta 1909 poslikal Osvald Bierti. V velikem oltarju je slika sv. Miklavža, delo Ferdinanda Berganta iz leta 1764. Prižnica je delo Veita Königerja iz 70-ih let 18. stoletja. V cerkvi je več renesančnih in baročnih nagrobnikov. Ostala oprema je iz 19. in začetka 20. stoletja.

V 16. stoletju so za potrebe protiturške obrambe okrog cerkve

zgradili tabor s štirimi vogalnimi stolpi, od katerih se je ohranil samo eden. Stolp s stožčasto streho, obokano kletno in leseno nadstropno etažo ter kamnoseško obdelanimi portali, svetlobnimi in strelnimi linami predstavlja tipičen primer zgodnjerenesančne obrambne arhitekture. V njem je danes urejena vinska klet »KEVDER«. Ob stolpu se nahaja zeliščni park, zasajen z izbranimi zdravilnimi rastlinami.

6. BERGMANNOVA VILA

Bergmannova vila se imenuje po dveh zdravnikih - očetu dr. Mihaelu Bergmannu (1850 -1911) in sinu dr. Rihardu Bergmannu (1881-1926), ki sta delovala v Žalcu. Mihael Bergmann je bil tudi soustanovitelj gasilskega društva, prvi predsednik Hmeljarne ter član in predsednik Hmeljarskega društva.

Rihard Bergmannu se je enako kot oče udeleževal pri raznih društvih, še posebej pri gasilskem. Med prvo svetovno vojno je opravljal zdravniško službo v Ozdravilišču, po njej pa je postal okrožni in železniški zdravnik. Njegova življenjska sopotnica Olga Potočnik se je po moževi smrti poročila z Ristom Savinom.

7. NEKDANJA PIVOVARNA OZIROMA OBMOČJE NEKDANJEGA JUTEKSA

Žalski posestnik Fran Žuža je z ustanovitvijo prve varilnice piva leta 1842 postavil temelje žalskemu pivovarništvu. Leta 1878 je Žuževa vdova pivovarno prodala Simonu Kukcu, ki jo je v letih 1891-92 povečal in povsem moderniziral ter ji dodal lastno sladarno. Že prej, leta 1889, je kupil še laško pivovarno in tako ustanovil Združene pivovarne Žalec in Laški trg.

Z dobro organizacijo v Laškem mu je uspelo doseči v času najboljše gospodarske rasti po 30.000 do 35.000 hl piva, v Žalcu pa od 15.000 do 20.000 hl piva letno. Varili so več vrst piva: marčno, granatno, cesarsko. Najbolj je bilo znano termalno pivo, ki so ga varili le v laški pivovarni.

Družba se je v letu 1903 preoblikovala v delniško družbo in je delovala še po prvi svetovni vojni. Leta 1924 pa je večino delnic

žalske in laške pivovarne z nemškim kapitalom na skrivaj pokupila takrat konkurenčna Pivovarna Union. Žalsko podjetje je leta 1924 nehalo z obratovanjem. Prostori so nekaj časa služili trgovini s pivom in hmeljem, leta 1939 pa sta Vilko Senica in zagrebški trgovec Antun Albert ustanovila tekstilno podjetje Jutena industrija Vilko Senica & Co, k. d., Žalec, v katerem so izdelovali vreče za embalaranje hmelja, ki so jih prej uvažali iz Nemčije. Poslopja nekdanje pivovarne so delno podrli, kar je ostalo, pa temeljito preuredili.

8. ŽELEZNIŠKA POSTAJA, KOLODVORSKA RESTAVRACIJA, SOKOLSKI DOM, HMELJARNA

Sokolski dom

Leta 1891 je bila zgrajena in za promet odprta železniška proga Celje – Velenje, ki je omogočala lažji transport in povečala promet blaga skozi Žalec. Zgraditi jo je dal lastnik premogovnika Velenje Danijel pl. Lapp.

Nasproti železniške postaje se nahaja Kolodvorska restavracija. Hišo z restavracijo in gostinskimi sobami je postavil lastnik žalske pivovarne Simon Kukec (1838 – 1910) in v njej živel s svojo družino. Restavracija še vedno deluje.

II. slovenski tabor, ki je bil 6. 9. 1868 v Žalcu, je povzročil razmah društvenega, kulturnega in političnega življenja. Leta 1903 se je ustanovil žalski odsek sokolskega društva Celje, leta 1906 pa se je društvo osamosvojilo. Društvo je bilo, čeprav brez svoje telovadnice, vseskozi zelo dejavno, zato so si člani Sokola že od leta 1924 prizadevali za izgradnjo sokolskega doma, ki so ga postavili leta 1939 poleg Kolodvorske restavracije. V ta novi dom, ki je imel tudi oder, se je preselila vsa društvena dejavnost. Tako so med drugim prirejali gledališke predstave, silvestrske nastope in maškarade. V domu je deloval tudi kino.

Nasproti šole, kjer je sedaj parkirišče, je bila leta 1902 na pobudo hmeljarskega društva zgrajena Hmeljarna z napravami za prepariranje in pakiranje hmelja, kakršne je zahtevala svetovna trgovina. Največ zaslug za nastanek in razvoj hmeljarne sta imela Fran Roblek in Josip Širca. Zaradi povečanja proizvodnje so jo dvakrat razširili, leta 1960 pa je pogorela. Namesto nje so na

vzhodni strani mesta postavili novo skladišče – nebotičnik, v katerem deluje Hmezad Export - Import.

9. STARA ŠOLA

Stara šola

Zaradi večjega števila otrok v Žalcu so prostori v občinski hiši, kjer je delovala šola, postali pretesni. Pod vodstvom Antona Petrička je šolski svet leta 1909 začel s pripravami na zidavo nove šolske zgradbe, ki so jo slavnostno odprli leta 1911. V njej je sprva delovala ljudska šola, ki se ji je leta 1918 pridružila še meščanska. V delu šolskih prostorov je med prvo svetovno vojno delovalo Ozdravilišče za ranjene in bolne vojake. Po razpadu Avstro-Ogrske monarhije se je šola preimenovala v Državno osnovno šolo Žalec. Zgradbo so za potrebe meščanske šole v letih 1936-37 nadzidali za eno nadstropje. Med drugo svetovno vojno je bil pouk okrnjen in je potekal v nemškem jeziku. Po vojni se je število šoloobveznih otrok zopet močno povečalo in šola je spet postala premajhna. Leta 1978 so jo preselili na novo lokacijo. V stari zgradbi ima sedaj sedež UPI-ljudska univerza Žalec.

10. SAVINJSKA POSOJILNICA

Savinjska posojilnica je bila ustanovljena leta 1880 na pobudo žalskih domoljubov pod vodstvom Janeza Hausenbichlerja. Na začetku je imela predvsem narodni pomen. Savinjska posojilnica je imela velike zasluge za širjenje hmelja v dolini, za izobraževanje strokovnjakov in narodnih učiteljev ter za dobrodelnostne namene. S tretjino svojih deležev je omogočila soustanovitev Hmeljarne, gmotno pa je podprla še Oznamkovalnico za hmelj. Najprej je delovala v občinski hiši, kasneje se je preselila v Kukčevo hišo, leta 1939 pa v moderno poslovno stavbo, ki so jo postavili nasproti Kukčeve hiše. Na začetku druge svetovne vojne so vse premoženje posojilnice zaplenili Nemci, leta 1949 pa je vse posle nekdanje posojilnice prevzela Hranilnica v Žalcu. V stavbi deluje danes Uprava RS za javna plačila, območna enota UJP Žalec.

11. ROBLEKOVA HIŠA (Fran Roblek 1865–1935)

Roblekova hiša se nahaja ob vhodu v mesto Žalec. Reprezentančna, celovito ohranjena primestna vila je del velikega posestva s tremi ohranjenimi gospodarskimi objekti. Ob koncu 19. stoletja je hišo zgradil Fran Roblek, dvakratni žalski župan in državnozborski poslanec na Dunaju ter napreden gospodarstvenik. V sklopu domačije so na nasprotni strani ceste delovale še gostilna, pošta in hmeljska sušilnica, v kateri so se do izgradnje Sokolskega doma odvijale različne prireditve.

12. LORBERJEVA HIŠA – NEKDANJA TOVARNA FERRALIT

Lastnik hiše Josip Lorber je leta 1878 ustanovil ključavničarsko delavnico in v njej začel izdelovati poljedelske stroje, hmeljske sušilnice, sušilnice za žita in koruzo, škropilnice, stiskalnice ter sadne mline. Kasneje se je obrt razvila v tovarno, ki je uspešno delovala do druge svetovne vojne ter se po njej preimenovala v Ferralit. Proizvodni obrati so se nahajali za hišo.

13. KUKČEVA HIŠA

Pred prvo svetovno vojno

Kukčeva hiša je bila zgrajena leta 1890. V njej je živel sin žalskega pivovarja Simona Kukca, Edvard Kukec z družino. Pred 2. svetovno vojno je v njej delovala Savinjska posojilnica, med vojno pa je bil v hiši sedež nemškega vojaškega poveljstva.

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
Evropa investira v podeželje

Zloženka je nastala v okviru projekta LAS SSD
TEMATSKI POTEP PO OBČINI ŽALEC, marec 2010
Stare razglednice hrani domoznanski oddelek Medobčinske splošne knjižnice Žalec.

Risto Savin

Savinova
sprehajalna pot

obuja čas, v katerem
je skladatelj živel

